

UNIwersytet Warszawski
Wydział Lingwistyki Stosowanej

Instytut Lingwistyki Stosowanej
Institute of Applied Linguistics

ul. Dobra 55 00-312 Warszawa Tel. +48 22 5526021, E-mail: dyrekcja.ils@uw.edu.pl

Prof. dr hab. Małgorzata Tryuk
Kierownik
Zakładu Badań nad Przekładem Ustnym i Audiowizualnym
Instytut Lingwistyki Stosowanej, WLS
Uniwersytet Warszawski
m.tryuk@uw.edu.pl

Ocena dorobku naukowego doktor Pauliny PIETRZAK w związku z postępowaniem habilitacyjnym

sporządzona zgodnie z art. 219 ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zmianami) oraz art. 179 ustawy z dn. 3 lipca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669).

1. Informacje ogólne

Pani dr Paulina Pietrzak ukończyła studia wyższe na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego w 2008 r. uzyskując tytuł zawodowy magistra filologii angielskiej na podstawie pracy magisterskiej pt. „Projekt specjalistycznego dwujęzycznego słownika biologii (Towards a Specialised Bilingual Dictionary of Biology)”, a w roku 2012 utrzymała stopień naukowy doktora nauk humanistycznych nadany przez Radę Naukową na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Rozwijanie kompetencji językowej w procesie kształcenia tłumaczy” („The Development of Language Competence within the Process of Translation Education”) napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Łukasza Boguckiego z Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Łódzkiego.

W 2011 r. została zatrudniona na stanowisku asystentki w Zakładzie Teorii i Praktyki Przekładu Katedry Języka Angielskiego i Językoznawstwa Stosowanego, a od roku 2012 do chwili obecnej pracuje na stanowisku adiunkta w Zakładzie Translatoryki i Glottodydaktyki Instytutu Anglistyki Uniwersytetu Łódzkiego.

Habilitantka odbyła wizyty studyjne na uniwersytetach w Barcelonie (Universitat Autònoma de Barcelona) w 2016 r. i 2018 r. oraz w Pekinie (Beijing Foreign Studies University) w 2017 r. Staże te były finansowanych ze środków UŁ w ramach otrzymanych grantów dla młodych naukowców. Odbyła też staż w DGT Komisji Europejskiej w Brukseli w 2014 r.

2. Ocena osiągnięcia naukowego

Podstawą wniosku i głównym osiągnięciem naukowym wskazanym przez Habilitantkę jest monografia „**Metacognitive Translator Training: Focus on Personal Resources**” (2022, Palgrave Macmillan) podsumowująca dotychczasowy dorobek badawczy wymieniony w **Autoreferacie** i w **Wykazie osiągnięć naukowych** (dalej **Wykaz**), a który dotyczy edukacji tłumaczy.

Monografia liczy 213 stron wraz z bibliografią (ca 30 stron). Po każdym rozdziale podana jest bibliografia, a często są to te same publikacje, wielokrotnie powtarzane. Książka liczy zatem niewiele ponad 180 stron i składa się z dwóch nierównych części. Rozdziały 1-6 (strony 1-118) stanowią teoretyczny wstęp i omówienie podstawowych zagadnień oraz terminologii związanej z tematem, a także podsumowanie dotychczasowych badań Autorki. Rozdziały 7 (strony 119-178) i rozdz. 8 (strony 179-195) stanowią część empiryczną, czyli właściwe badanie oraz wnioski z niego wypływające dla dydaktyki przekładu w warunkach akademickich.

Rozdz. 1-6 stanowią pobieżne omówienie problematyki metakognicji w kontekście badań nad edukacją tłumaczy. Problematyka kompetencji tłumaczeniowej jest skromnie zreferowana. Autorka wymienia kolejne modele kompetencji, nie ma jednak dogłębnej dyskusji na temat ich (ewentualnych) ograniczeń względem podejścia proponowanego przez habilitantkę. Modele takie jak Göpferich, Kiraly’ego, modele PACTE lub EMT (które zresztą też są poddawane kolejnym modyfikacjom, por. np. model EMT z 2017 ze zmianami prowadzonymi 2022, https://ec.europa.eu/info/news/updated-version-emt-competence-framework-now-available-2022-oct-21_en) powinny być dogłębniej omówione, wraz z ich graficznymi przedstawieniami. Z powyższych modeli na szczególną uwagę Autorki zasługują kompetencje językowe, tematyczne i technologiczne, nie ma jednak szerszego omówienia kompetencji „świadczania usług tłumaczeniowych”, choć celem edukacji (jak słusznie zauważa Autorka) jest funkcjonowanie absolwentów na rynku pracy. Trochę szerzej Autorka omawia problematykę kompetencji metakognitywnych bazując na pracach pedagogów i psychologów, w tym psychologów kognitywnych, z zwłaszcza Flavella, które są bardzo istotne w procesie kształcenia tłumaczy. Do tych kompetencji zalicza się samoocena, samorefleksja, samoregulacja, oraz korzystanie z osobistych zasób studenta. Ta część pracy jest bardzo cenna, gdyż ma na celu terminologiczne i pojęciowe uporządkowanie tematyki. Szkoda, że Autorka nie zdecydowała się na przedstawienie ustaleń terminologicznych w postaci odrębnego słownika, np. na zakończenie pracy. W zamian pracę kończy bardzo krótki indeks imiennie-rzeczowy

W drugiej części monografii (rozdz. 7-8), po przedstawieniu ram teoretycznych badania, pytań i hipotez badawczych (rozdz. 7.1.1.), Autorka omawia dane demograficzne grupy badanych absolwentów. Zwraca uwagę na potencjalne ograniczenia, wśród których wymienia m.in. rzetelność odpowiedzi udzielanych przez respondentów ankiety (brak samoświadomości), brak komponentu związanego z obserwacją działania tłumaczeniowego oraz anonimowość badania. Na te zarzuty Autorka odpowiada kompetentnie, jeszcze raz przypominając cel badania, jakim było badanie strategii metakognitywnych podczas procesu tłumaczeniowego w badanej grupie respondentów.

Omówienie uzyskanych danych oraz statystyczna interpretacja wyników zajmuje większą część rozdz. 7 monografii. Część wyników dotyczących samoświadomości absolwentów została przedstawiona w artykule Habilitantki z 2021 r. wymienionym w **Wykazie**.

W podsumowaniu badania empirycznego Autorka stwierdza korelacje między metakognicją a podejmowaną pracą w charakterze tłumacza, sukcesem akademickim lub zawodowym, wyborem kariery i jej rozwoju.

W ostatnim badawczym rozdziale monografii (rozd. 8), Autorka proponuje skontekstualizowane modele metakognitywnej edukacji polegające na trzech etapach: przed, podczas i po zakończeniu zadania tłumaczeniowego. Pracę kończy aneks zawierający ankietę.

W monografii Autorka podjęła się ważnego i aktualnego tematu, a uzyskane wyniki mogą z całą pewnością przyczynić się do dalszego rozwoju edukacji tłumaczy. Jednak w trakcie lektury monografii nasunęły się uwagi krytyczne. Do najważniejszych zaliczają się następujące zastrzeżenia:

1. W rozdz. 3 nt edukacji tłumaczy, na str. 30 monografii Autorka powtarza za Klimkowską (2013: 46) klasyfikację studiów kształcenia tłumaczy. Nawiasem mówiąc podobnie czyni w innych swoich publikacjach wymienionych w **Wykazie**. Powtarzany cytat nie jest jednak zgodny z prawdą, gdyż nie obejmuje on pierwszej polskiej instytucji akademickiej kształcącej tłumaczy. O historii Wyższego Studium Języków Obcych (WSJO) (1963-1072) na Uniwersytecie Warszawskim założonej przez Olgierda A. Wojtasiewicza pisze Andrzej Kopczyński w tomie pt. „50 lat polskiej translatoryki” (2009: 53-56) (por. także artykuł Tryuk 2017). W 1972 r. WSJO zostało przekształcone w Instytut Lingwistyki Stosowanej, który w tym roku obchodzi swoje 50-lecie. Zatem od 50 lat ILS kształci tłumaczy na studiach stacjonarnych, niestacjonarnych i do samego początku prowadzi podyplomowe studia kształcenia tłumaczy (w tym od prawie 20 lat studia IPSKT oraz EMCI).

2. Autorka objęła swoim badaniem grupę absolwentów studiów I stopnia Uniwersytetu Łódzkiego. Już w części „Introduction” Autorka pisze, iż jej badanie dotyczyło „Polish translation graduates” (s. 3, także dalej na stronach 69 i 128). Zabrakło informacji, czy byli to wyłącznie absolwenci anglistyki czy też innych kierunków filologicznych tej uczelni. Na podstawie lektury innych tekstów Habilitantki (z dołączonego **Wykazu**) można się jedynie domyślać, że tak właśnie było. Np. w badaniach omówionych w artykułach z 2016 i z 2019 r., brali udział „second-year MA students (in Translation studies) at the University of Łódź”. Z pewnością chodziło o studentów anglistyki, gdyż w odpowiedziach na pytanie, co im daje wspólna praca odpowiadają: „we talk in English”. Wydaje się jednak, że ograniczenie badania tylko i wyłącznie do populacji studentów anglistyki nie może być miarodajne, biorąc pod uwagę, że są inne modele kształcenia/uczenia się w zależności od języka, także inne tradycje i ramy teoretyczne kształcenia tłumaczy. Również brak jest odniesień do polskiego kontekstu edukacyjnego (tak odmiennego od proponowanego przez Autorkę holistycznego modelu kształcenia), z którego wywodzą się osoby badane przez habilitantkę. Z tego powodu interpretacja uzyskanych wyników powinna być uzupełniona o to ograniczenie.

3. Pragnę odnieść się do części bibliograficznej monografii, a więc do wykorzystanych źródeł, które są wielokrotnie powtarzane. Zauważam i doceniam bardzo dobrą orientację Habilitantki w nauce anglojęzycznej (pisanej po angielsku), jednak rażącym brakiem jest nieuwzględnianie autorów piszących po polsku lub w Polsce, a którzy również mają na swoim koncie osiągnięcia naukowe i publikacje w zakresie edukacji tłumaczy. Autorka wielokrotnie cytuje siebie samą (to są wymienione w **Wykazie** wszystkie jej artykuły oraz rozdziały w tomach wieloautorskich). Spośród innych autorów Habilitantka cytuje i wykorzystuje w tekście wielokrotnie pozycje Klimkowskiej i Klimkowskiego; w bibliografii ujęta jest jedna pozycja Piotrowskiej, wymieniona jest raz Biel i Whyatt, nie ma jednak

žadnej publikacji Dybiec-Gajer, Albin, czy Olhy-Paul – a są to autorki, które z pewnością mają coś do powiedzenia na wskazany przez Habilitantkę temat.

Pomimo uwag krytycznych uważam, że monografia pt. „ Metacognitive Translator Training: Focus on Personal Resources” wskazana przez p. dr Paulinę Pietrzak jako jej osiągnięcie naukowe spełnia wymogi stawiane publikacjom, o których mówi Ustawa i stanowi istotny wkład w rozwój językoznawstwa. Stanowi zatem podstawę do przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego.

3.Ocena ogólnej działalności naukowej

Pozostały dorobek p. dr Pietrzak po uzyskaniu stopnia naukowego doktora w 2012 r. jest bardzo bogaty i obejmuje:

a.1 **monografię dwuautorską:** Pietrzak P. & Kornacki M. (red.), 2021, *Using CAT Tools in Freelance Translation: Insights from a Case Study*, Routledge;

b. **współredakcję** 2 tomów naukowych:

Pietrzak P. Bogucki Ł. Kornacki M. (red.) 2018, *Understanding Translator Education*, P. Lang;

Pietrzak P. Deckert M. (red.) 2015, *Constructing Translator Competence*, P. Lang;

c.12 **artykułów** w czasopismach (dwa artykuły we współautorstwie oraz cztery jako wstępy do współredagowanych tomów specjalnych czasopism);

d.9 **rozdziałów** w monografiach wieloautorskich oraz

e. **współredakcje** tomów specjalnych czasopism (*Intralinea*, *New Voices in Translation Studies* oraz polskiego czasopisma *Research in Language*).

Publikacje Habilitantki ukazały się w czasopismach krajowych (*Research in Language* oraz *Journal of Translator Education and Translation Studies* i *Konińskie Studia Językowe*) i po jednym artykule w czasopismach zagranicznych (*Intralinea*, *Journal of Specialised Translation*, *Babel*, *Translation and Interpreting Studies*, *Across Languages and Cultures* oraz *New Voices in Translation Studies*). Pani dr Pietrzak publikowała rozdziały w tomach wydawanych przez polskich naukowców, kolegów z UŁ (głównie B. Lewandowska-Tomaszczyk et al. oraz Ł. Bogucki et al.) w wydawnictwach krajowych (wyd. UŁ i UJ) i zagranicznych seriach IFA UŁ.

Wymienione publikacje, podobnie jak monografia, koncentrują się wokół jednego obszaru tematycznego związanego z edukacją zorientowaną na proces tłumaczenia, który habilitantka konsekwentnie i regularnie rozwija. W szczególności interesują ją zagadnienia dotyczące kompetencji tłumaczeniowych, kompetencji metapoznawczych, korzystanie z zasobów własnych studenta, narzędzia CAT w edukacji tłumaczy oraz w sytuacjach zawodowych.

Pani dr Pietrzak publikuje w języku angielskim, tylko jeden tekst został opublikowany w języku polskim. Na marginesie publikacji po angielsku, mam następującą uwagę:

Publikowanie wyłącznie w języku angielskim jest znakiem rozpoznawczym polskich anglistów. Z jednej strony jest to zrozumiałe, gdyż ich celem jest uzyskanie pozycji i rozpoznawalności w globalnym obiegu naukowym, a język angielski jest *lingua franca* translatoryki. Ponadto mają do tego najlepsze z możliwych narzędzi, tj. umiejętność pisania tekstów naukowych po angielsku (por. monografia Hryniuk 2019). Pani dr Pietrzak osiągnęła duży sukces w tym polu i zasługuje to na uznanie. Jednak z drugiej strony, ogranicza to w pewnym stopniu ich widoczność w polskim, tj. lokalnym polu akademickim. Jest to jednak szerszy problem wykraczający poza ramy niniejszej recenzji.

4. Współpraca naukowa

Od 2013 r. jest członkiem znanego i uznanego CTER (Consortium for Translation Education Research), tj. Konsorcjum do Badań nad Przekładem działającym przy Instytucie Językoznawstwa, Przekładoznawstwa i Hungarystyki Wydziału Filologicznego UJ, w ramach którego podejmuje badania.

5. Granty i projekty

Pani dr Pietrzak była kierownikiem i wykonawcą w 4 projektach badawczo-rozwojowych w ramach programu dla młodych badaczy finansowanego przez Uniwersytet Łódzki, a obecnie jest wykonawcą w projekcie TER (Translation – Education – Research) realizowanym we współpracy UŁ z UJ, ZAHW (Zurich) oraz Uniwersytetem Kijowskim i który jest finansowany przez Uniwersytet Jagielloński.

Habilitantka nie ma na swoim koncie innych osiągnięć z zakresu otrzymanych grantów (międzynarodowych czy zagranicznych)

6. Konferencje krajowe i międzynarodowe

W latach 2012-2022, tj. w okresie po uzyskaniu stopnia doktora do chwili obecnej, p. dr Pietrzak brała udział oraz wygłosiła referaty na **21 konferencjach i kongresach** ogólnopolskich oraz międzynarodowych w Polsce oraz zagranicą (m.in. po jednym w Austrii, Hiszpanii, Szwajcarii, Wielkiej Brytanii, we Włoszech i w Chinach). Ilość wystąpień na konferencjach jest świadectwem jej dużej i regularnej aktywności naukowej.

Do działalności organizacyjnej należy zaliczyć prace Habilitantki w charakterze kierownika komitetów organizacyjnych 3 konferencji międzynarodowych CTTI (w Łodzi), sekretarza komitetów organizacyjnych 5 konferencji (m.in. kongresy CTER oraz Łódź-ZHAW Duo Colloquium w Łodzi oraz w Krakowie) oraz członka komitetów organizacyjnych 2 konferencji międzynarodowych (CTER i Intermedia w Łodzi).

7. Inna działalność naukowa

Pani dr Pietrzak jest autorką ok. 30 haseł z zakresu dydaktyki przekładu w *Słowniku polskiej terminologii przekładoznawczej*. pod red. Łukasza Boguckiego, Joanny Dybiec-Gajer, Mai Piotrowskiej i Teresy Tomaszkiwicz. Nie jest, jak mylnie podaje na str. 11 **Wykazu**, współredaktorką tej publikacji.

Pani dr Paulina Pietrzak jest redaktorką lub współredaktorką numerów specjalnych czasopism translatorycznych: zagranicznych *Intralinea* oraz *New Voices in Translation Studies* i wydawanego przez UŁ *Research in Language*.

W 2017 r. p. dr Pietrzak pełniła funkcję promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim dr Michała Kornackiego (rozprawa pt. „Narzędzia wspomagające tłumaczenie CAT w procesie kształcenia tłumaczy”).

Habilitantka regularnie recenzuje artykuły do czasopism translatorycznych (przeważnie *Intralinea*, *The Interpreter and Translator Trainer* oraz *Research in language*).

Za swoje osiągnięcia naukowe została ona dwukrotnie wyróżniona **nagrodą Rektora Uniwersytetu Łódzkiego** w 2016 r. i 2021 r.

8. Dydaktyka

Od początku swojej pracy na Uniwersytecie Łódzkim p. dr Pietrzak łączy swoje zainteresowania badawcze z dydaktyką akademicką: opracowała programy warsztatów tłumaczeniowych, m.in. program studiów MATIS w macierzystej jednostce Uniwersytetu Łódzkiego, jest opiekunką zawodowych praktyk tłumaczeniowych dla studentów, była współorganizatorką podyplomowych studiów tłumaczeniowych w Instytucie Anglistyki. Do r. 2015 była kierownikiem studiów „Język angielski i zastosowanie komputerowe COBEL” na Wydziale Filologicznym UŁ. W zajęciach z przekładu specjalistycznego i audiowizualnego, w seminariach licencjackich i magisterskich wykorzystuje wyniki swoich badań naukowych. W **Autoreferacie** dr Pietrzak wspomina o sukcesach swoich studentów, nie podaje jednak liczby wypromowanych dyplomantów.

W latach 2012-2015 uczestniczyła w pracach międzynarodowego projektu European Graduate Placement Scheme Project (EGPS) w zakresie organizowania praktyk studenckich we współpracy z Uniwersytetem Salford w Wielkiej Brytanii, Uniwersytetem w Moguncji – Gernersheim (Niemcy) oraz z brytyjskim Institute of Translation and Interpreting.

W okresie od listopada 2019 r. do lutego 2020 r. była członkiem projektu „Student’s Power – kompleksowy program rozwoju uczelni” finansowanego przez NCBiR (POWR 03.05.00-IP.08-00-PZ3/18)

9. Organizacja i popularyzacja wiedzy

Brak danych

10. Pozostała działalność

Brak danych

11. Dane naukometryczne

Prace Habilitantki są często cytowane. Scopus podaje 14 cytowań (z wyłączeniem autocytowań), Web of science – 10 (bez autocytowań), a Google Scholar - 121 (bez autocytowań).

Indeks Hirscha według Scopus wynosi 2, według Web of science - 2 a według Google Scholar – 7.

W okresie po doktoracie, za swoje publikacje Habilitantka uzyskała 1043 punktów według aktualnej punktacji MNiSW, co stanowi imponujący wynik.

Konkluzja

Zgodnie z zaleceniami zawartymi w **Poradniku Rady Doskonałości Naukowej** (2022: 11-13) dotyczącym zasad sporządzania recenzji w postępowaniach o awans naukowy, „na przedmiotową opinię nie powinna wpływać ocena, czy osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora habilitowanego wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej, jak i ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych, czy też popularyzujących naukę”.

W związku z powyższym, oceniając wskazane przez p. dr Paulinę Pietrzak osiągnięcie naukowe, tj monografię pt. „Metacognitive Translator Training: Focus on Personal

Resources” oraz pozostałą aktywność naukową stwierdzam, iż spełnia ona warunki określone w art. 219 Ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2021 poz. 478 z późn. zmianami).

Tym samym popieram wniosek p. dr Pauliny Pietrzak o nadanie jej stopnia doktora habilitowanego dziedziny nauk humanistycznych w prowadzonym postępowaniu habilitacyjnym.

Warszawa, 10 stycznia 2023 r.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'M. Myśliwski', written in a cursive style.